

1. The first dictionaries that reach us were written in Arabic:

רב סעדיה גאון, אגרון, שבעים מילים בודדות.

יהודה בן קורייש: ריטאלה (=איגרת). ספר אל"ף בי"ת (נמצא רק בדפי גניזה בודדים).

דוד בן אברהם אלפסי: פתאב ג'אמע אלאלפאט' (=ספר אוצר המילים).

2. A. "וְהַקֵּל נִשְׁמַע בֵּית פַּרְעֹה" = and the news was heard Pharaoh's house.
 • B. "וַתִּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית פַּרְעֹה" = and the woman was taken Pharaoh's house .
 C. "וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם אֵל בֵּית-אֵל" = and he named the place El Beth-El.
 D. "שָׁבִי אֶל־מִנְהַ בֵּית אָבִיךָ" = Remain a widow your father's house.

3. "וְכִלְתּוֹ אִשָּׁת פִּינְחָס הָרֹה לָלֶת". מנחם: 'לשון אנינות' (= יללה - howl)

רש"י: 'על כרחי ללדת פירושו ומנחם חיברו בחלק יללה, לפי שחבלי לידתה ביללה באו לה'

4. The Hebrew root before the 11th century

Only letters that exist in the word in all its occurrences are part of the root. If there is an occurrence where a letter is not in the word – that letter is not a root letter.

"מְרִמָּה" (a lie, fraud) - "רְמִיָּה" (=a lie)

"בָּנִית אֶהְלֶה" (built there his tent) - "נָטָה שָׁם אֶהְלוֹ"

5. ת': "תְּבוּנָה" - "בִּינָה הַגִּיגִי" (=knowledge)

י': "יִצְאָתָ לְיִשְׁע עֲמֹד" - "צֵאת הַכּוֹכָבִים" (=to get out)

מ': "מִחְסֵה מִזְרָם" - "חֲסִיו בּוֹ" (=shelter)

נ': "נָקָם אֶקַּח" - "יָקָם קִיּוֹן" (=revenge)

ה': "וְהִכָּה בָּיָם גְּלִים" - "יָד וַיִּחַבְּשָׁנוּ" (=hit)

6. Rashi's term: יסוד נופל (=falling root). A letter which looks as if it is part of the root of the word, and in other occurrences that letter falls from the word.
7. Menaḥem's תימנ"ה letters are parallel to Rashi's 'yesod nofel'
- a. "מתגרת ידך" – "גורו לכם" (=fear). Rashi: "The 'ת' is a yesod nofel in the word"
  - b. Menaḥem: "נִשְׁךְ" - "נִשְׁךְ" (= bite). Rashi on נשיכה: The 'נ' is a yesod nofel
  - c. Menaḥem: "מועד" (= time) comes under the root ע"ד. Rashi wrote that "The מ"ם is yesod nofel".
8. Nehemias Kronberg: According to Rashi – יסוד נופל is a root letter and the root is trilateral.

Henry Englander firmly disagreed with Kronberg and wrote, that for Rashi. יסוד נופל is not a root letter.

Hanoch Gamli'el: יסוד נופל in the noun is not a root letter but in the verb it is a root letter and the root of the verb is trilateral.

Ilan Eldar and other scholars disagreed with Gamli'el and wrote that יסוד נופל is not a root letter not even in the verb.

9. א. "וּשְׁמַנְתֶּם בְּמִלֵּט". רש"י: מ"ם זו יסוד נופל היא בתיבה כמו 'מקום', מעמד', 'מעשה' ויסודו ל"ט.

ב. "שָׁמָּה הִנָּחַת ה' גְּבוּרֵיךְ". רש"י. "הִנָּחַת – ... והנו"ן בו נופל כמו "הִנָּחַת לְדִנְיָאֵל" שאין בו

אותיות שורש אלא 'על'.

ג. וַיִּתְאַבְּכוּ. רש"י: "כל לשון נבך אין יסוד תיבה אלא ב"ך כמו 'מבכי נהרות', 'עמק הבכא' והנו"ן באה לו לפרקים וכאן בא בו אל"ף במקום נו"ן"

10. א. "אַחֲלִי יִפְנוּ דְרָכַי". רש"י: "אל"ף יסוד בתיבה הנופל ממנה לפרקים"
 ב. אָסוּךְ שִׁמְן. רש"י: "והאל"ף בתיבה יסוד נופל, כאל"ף של 'אַחֲנִיתִי באזניכם' ואל"ף של 'אַבְחַת חרב'.
 "אַגְלִי טָל". רש"י: "והאל"ף יתירה כמו 'ואחותי באזניכם'... וכן 'אבחת חרב'."

11. "אסוך שמן". רש"י: והאל"ף בתיבה יסוד נופל כאל"ף של "אחותי באזניכם" ואל"ף של "אבחת חרב".

"אבחת חרב". רש"י: ... לשון 'נביחה'; כי נו"ן ב'נביחה' יסוד נופל היא, כמו נו"ן ב'נשיכה' ותבא אל"ף במקומה.

In the introduction to the Maḥberet .12

"דע כי רוב האלפין ראשוני המילה ותכונה ואחרונה אין להם כח ברוב המילים, כי לעת מקרה יסורו מהמילים ונתרו מבלעדיהם ולא הובאו לא לְעֵקֶר¹ ולא לשרת כיתר האותיות, ולא סרו מהמילים כי אם לְחֵלֶשׁ כוחם".

In the entry

"אמנם אל"ף מכל האותיות אין לו כח במלים. כי אחרי ישנו יסוד במלה נופל ממנה וקמה המלה מבלעדי האל"ף".

13. From the top: "תָּמּוּל" - "אֶתְמּוּל" (yesterday)

"זְרוּעַ" - "אֶזְרוּעַ" (arm)

From the middle: "רִישׁוֹן" - "ראשׁוֹן" (first)

"שָׂאֲרִית" - "שְׂרִית" (remain)

¹ עיקר means root.

From the end: "מִצָּא חֵן" - "מִצָּתִי חֵן" (find favor)

"כֵּס" - "כֶּסֶא" (chair)

14. אח"ו. 'וְאֶחָדִי בְּאֶזְנֵיכֶם... חֲנֹה דַעַת... (= express an opinion)

ק'. 'כֹּאשֶׁר קָאָה אֶת הַגּוֹי' (= vomit)

אג"ל. 'אֶגְלִי טָל'... (= dewdrops). ג"ל. ... ויִתְכַּן לֵהִיּוֹת מִגְזֵרֶת 'אֶגְלִי טָל'.

15. Henry Englander: "The ם"א"ל that appears in one form and is omitted in one or more forms of the same root is a functionless letter to Menahem... But a study of his lexical arrangement, so far as they concern פ"א and ל"א forms, reveals that Menahem is by no means consistent."

16. Morris Jastrow:

On ם"א"ל that falls from the top or the middle

"But in all such cases the ם must be counted with the root, because the loss is only an *apparent*, and not a real one, accidental, and not incidental".

17. On ם"א"ל that falls from the end

"If, however, an ם, occupying, according to our ideas, the third place in the trilateral stem, disappears, the loss is regarded by Menahem in every case as a *real one*, and hence the ם is by that fact debarred from being included in the root".

18. יוסף עופר: "מנחם אינו נוהג פה בעקיבות, ומסתבר שהתלבט הרבה בענינים האלה".

אהרן דותן: השיבוץ הכפול של מילים בשורש עם אל"ף ובלי אל"ף מלמד על ההתלבטות של מנחם היכן לשבץ את המילים.

19. א. "ואלהי ישראל יתן את שלתך". רש"י: "חסר אל"ף, לדרוש בו לשון בנינים; כמו 'בשיליתה היוצאת'".

ב. "חרפה שברה לבי ואנושה". רש"י: "היאך אל"ף זו משמשת שורש ומשמשת שימוש המיסב הדבור אל המדבר? כן דרך תיבה שתחלתה אל"ף"

20. א. "נהנה תומם בבטנה". רש"י: "ובתמר הוא אומר 'נהנה תאומים' - מלא, לפי ששניהן צדיקים, אבל כאן אחד צדיק ואחד רשע".

ב. "הן עד גרם ולא יאהיל". רש"י: "כמו 'לא יגלו אורם' - אל"ף יתירה".

"ולא יגל שם ערבי". רש"י: "אל תתמה על לא יהל, הנבאר כאילו היתה בו אל"ף; כי הרבה מקומות יש, שהברת קול האות במקום האות".

21. 4 סוגי אל"ף:

- א. אל"ף הנמצאת במילה ואין היקרות לנפילתה היא אות שורשית. דוגמא: אבד.
- ב. אל"ף שהיא יסוד נופל היא אינ שורשית. דוגמא: אסוך.
- ג. אל"ף יתירה אינה אות שורשית. דוגמא: יאהיל.
- ד. אל"ף שהיא אות שורשית אף שהיא חסרה במילה. דוגמא: יהל, שלתך.